

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Devarim

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

7x

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9976

דברים ל לא נצבים וילך

אשר אתה עבר את הירדן לבוא שמר
לרשקה : יט העדתי בכם היום את
השמים ואת הארץ החיים והמורה נתתי
לפניך הברכה והקללה וקחרת בחיים למען
תהיה אתה ורעך : כ לאהבה את יתנה
אלהיך לשמע בקלו ולדבקה בו כי הוא
יחיד וארך ימיו לשבת על האדמה אשר
ישבע יהוה לאבותיך לאברהם ליצחק
וליעקב לתת להם :

ומפטרון שוש איש . כישעיה כסיון ס"ב . מ' .
לכ"ב סיון :

אונקלוס

לא תורכזן יומין על ארעא די את עבר
ית ירדנא למיעל לתמן למידתה :
יט אסחדיית בכון יומא דין ית שמניא
ונת ארעא חיי ומותא יתביית קדמך ברבן
ולושין ופתרעי בחיי בריל דחיי אתובנד :
כ למרתם יתיו אלהך לקבלא למימריה
ולאתקבא לדתלתיה ארי הוא הניך
ואורכות יומך למיתב על ארעא דקיים יי
לאבהתך לאברהם ליצחק וליעקב
למטן להון :

פ פ פ

א ואזל משה ומליל ית פתחמניא האלין
עם כל ישראל : ב ואמר
להון ברמאח ועשרין שגין אנא יומא
דין לית אנא וכיליעוד למפק ולמיעל ויי
אמר לי לא תעבר ית ירדנא הדין :

ג יי אלהך מימריה עבר קדמך הוא
ישיצי ית עממיא האלין מז קדמך ומימריה
יהושע הוא עבר קדמך כמא דמליל יי :
ד ויעביר יי להון כמא דעבר לסיחון ולעוג
מלכי אימוראה ולארעהון דשיצי יתהון :

ה וימסרינון יי קדמיכון ומעברון להון
ככל ספקדתא דפקידית ויחכו : ו סקיפו
ואלימו לא סתחלון ולא תתברון מן
קדמיהון ארי יי אלהך מימריה מדבר
קדמך לא ישבקיך ולא ירהימך : ז וקרא
משה ליהושע ואמר ליה לעיני כל ישראל
תקף נאלים ארי את תיעול עם עמא תתן
לארעא

פ פ פ

לא וילך משה וידבר את הדברים האלה
אל כל ישראל : ב ויאמר
אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום
לא אוכל עוד לצאת ולבוא ויהנה אמר
אלי לא תעבר את הירדן הנה : ג יהוה
אלהיך הוא עבר לפניך הוא ישמיד את
הגוים האלה מלפניך וירשתם יהושע הוא
עבר לפניך באשר דבר יהוה : ד ועשרה
יהוה להם באשר עשה לסיחון ולעוג מלכי
האמורי ולארצם אשר השמיד אהם :
ה ונתנם יהוה לפניכם ועשיתם להם
ככל המצוה אשר צויתי אתכם : ו
הקו ויאמרו אל מיראן ואלו פערצו מפניהם
כי יהוה אלהיך הוא ההלך עמך לא ירפה
ישלישי ולא יעזב : ס ז ויקרא משה ליהושע
ונמישי ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ

שגו

כי

למישל למקו למירחם : יט לא ספרו וקברו מן עלמא אגא ספרו בכו וימנא אלהו ישיבא ונרעה
דמותא פדית קומכו ברבמא ותחננו בארמא דמי היא אורימא מן בגלל דמתו דמי עלמא דמי פתח
דבניכו : כ למירחם יי אלהכו לקבלא במירח ולמקרב לבתלמיה ארום אורימא דמתו צקיכו בה הוא
חיכו בעלמא דרין ואורימא יומכו בעלמא דארי ותחננו בסוף גלונמא ותחמכו על ארעא דבניכו :
לאבתכו לאבדתיס ליתחק ולעקב לסמו לרין :

פ פ פ

א וילך נבול משה למשכן בית ארלסנא ומיל ית פתמנא האליו עם כל ישראל : ב ואבדו לחז
בר באר ונשרו שני אגא יומא לית אגא יוכל תוב למיפק ולמישל ומימרא דמי אמר לי לא
קעבר ית יודנא דרין : ג אלהכו רשקמיה עבד קדמיכו הוא ישיבי ית עממנא האליו ותחננו יהושע
נחמא וימל קדמיכו הימא דמליל : ד ונעבד פקדנות דמיא מנחיו הימנא דעבד למיחיו ולעוג בלמי
אמנאי ולעממי ארעהו דשיצי נרין : ה וימקרינו מימרא ביי קדמיכו נמעקרו דהווי בבל תפקדימא
דפדית יתכו : ו איתקפו ואתחילו לא תתלגו ולא תתקעו מן קדמיכו ארום יי אלהכו שכימיה
שימרא קדמיכו לא ישקמיכו ולא יתקמיכו : ז וקרא משה ליהושע מן עמא ואמר ליה למיתקוהו דכל
ישראל איתקפו ואתחילו ארום אגת מתמני למיעל עם עמא דרין לארעא דמיס מימרא ביי לאבתכו למיחיו לרין

ואת

דשיי

תאכרו - הוי המות : יט) העירתי ככם היום את השמים ואת הארץ . פהס קיימיס לעולם וכאטר פקרא
לכס והרעה יהיו עדים שאני פתירתי ככם כלל ואת יי ל"א פדיותי ככם היא את השמים ונ"ו אחר לפס הקס"ס
לישראל הסתכלו כשעים שבראתי לשמש אתכם שחא שנו את ערפם שחא לא עלה לנגלחמה מן המורס והאיר לכל העולם בענין פלאחר
(קחלהא) ורחק השמש ובה השמש הסתכלו כהרן שבראתי לשמש אתכם שחא שנתה מדתה שחא ורעתס אותה ולא נמתה או שחא
ורעתס מטיס והעלתה שעורים ומה אלו שנתשו לא לשכר ולא להפסד אס אוכץ אין מקבלין שכר ואס חוטאין אין מקבלין פורעות לא שנו
את מדתס אתס פלס זכיתס פקבלו שכר ואס חטאתס פקבלו כורענות על אחת כמה וכמה : זבחרת בחיים . אטי מורה לכס שתבחרו
במלק פייס בחדס פלוור לכמו כמר כך מלק יפה במחלתי ונעמידו על פלק היפה וזאור לו אחת זה כדור כך ועל זה כאשר (דמחלוס י"ו)
ה' תנת פלקיומתי אתה תמוין גורלי הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קחלך :

חמלה פדשת בצבום

(א) וילך משה - לא אוכל עוד ללאת ולכא - יכול שתשכחו תלמוד לומר (דברים לד) לא כהתם שינו ולא כס למת אלא
מהו לא אוכל חיי רשאי שנעלה מעני הראות ובתנה ליהושע : (ב) וה' אמר אלי - זהו פירוט לא
אוכל עוד ללאת ולכא לפי שה' אמר אלי : אנבי העום - (ר"ה י"א) היום מלאו ימיו ושנותי כיום זה מולדתי וכיום זה אמות . דבר
אחר ללאת ולכא כדכרי תורה מלמד שנסתמו ממנו פסורות ומעיינות החכמה : (ו) לא ידפך - לא יתן לך רפיון להיות נעזב ממנו :
(ז) כי אמתה הברואאת העם הזה - ארי את תיעול עם עמא דרין משה אמר ליה ליהושע וקניס שכדור יהושעמך הכל לפי דעתן
וענתן אכל הקס"ה אחר ליהושע כי אתה תכיא את פני ישראל אל הארץ אשר נכשת עליהם תביא על כרפם הכל תלויבך טול מקל והך
על קרקען דבר אחד לדור ולא שני דברי' לדור (סנהדרין ה) (א) :

באר רהובות דקדוקי רשיי

(א) רצה לומר משה אמר ליהושע יקבוא כי תכולס והיגולשון מועל עוונד בעלמו (דוא ווערשט פד דיר ועלפן קומן) אכל על זה
קס"ה הך יתכן מלחמת דבוא מתוקן לפועל יולא אלא סגורכו לומר דמלת את היא תמורת מלת עם וכאזכתיכי איה הברוא
עם הינס הוה (דוא ווערשט מ"ו ווא צוגליין קומן) וכיינו שחק כך רשות לעשות דבר זה הון מעלתן אכל"ה הקס"ה אחר ליה כי אתה
יקבוא כבי' תכיריק וכיינו לשון פעיל ומועל וולא (דוא וואלשט מחכין כרעננין) וכיינו שתיהו להס לראש וזה טול מקל והך על קרקען
דבר אחד לדור (אין מיהריר) היינו מנהיג ולא סני דבריים (אכר גוט טווייט מיהריר) :

משום

מכלל יופי

בשאלות השם לרוחוק העצוות : (ב) (ולדבקתבו) : מקור :

וילך

דברים לא וילך

אונקלוס

כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע יהוה לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אהם: ח ויהוה הוא יהלך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחר: ט ויכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית יהוה ואל דביעי כל זקני ישראל: י ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים במעדה שנת השמטה בחג הסכות: יא בבוא כל ישראל לראות את פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם: יב הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את יהוה אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת: יג ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את יהוה אלהיכם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה: חמישי פ
 יד ויאמר יהוה אל משה תן קרבן מיד למות קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ויצונו וילך משה ויהושע ויחצבו באהל מועד: טו וירא יהוה באהל בעמוד ענן ויעמד עמוד הענן על פתח האהל: טז ויאמר יהוה אל משה הנך שכב עם אבתיך וקם העם הזה ונתתי את חרי אלהי נכרי הארץ אשר הוא בך: ששי מ

שמה

לארץ דקים יי לאברהם להון למתן להון ואת תחסינה יתהון: ח ווי הוא מדבר קדמד מימריה יהי בסעך לא ישבקינד ולא ירחקינד לא תדחל ולא תתבר: ט וכתב משה ית אורייתא הדא ויהבה לכהניא בני לוי דנטלין ית ארון קומא דני ולכל סבי ישראל: י ופקיד משה יתהון דמימר מסוף שבע שנין בזמן שתא דשמיטתא בחנא דמטליא: יא במיתי כל ישראל לאתחזאה קדם יי אלהך באחרא דיתרעי תקרי ית אורייתא הדא קדם כל ישראל ותשמעיון: יב כנוש ית עמא נבריא ונשיא וטפלא וגיורך דבקרוד בדיל דישמעון ובדיל דילפון וידחלון קדם יי אלהכון ויטרון למעבד ית בר פתגמי אורייתא הדא: יג ובניהון דלא ידעין ישמעון וילפון למדחל קדם יי אלהכון כל יומיא דאתון קמין על ארעא דאתון עברין ית ירדנא תמן למירתה: יד ויאמר יי למשה הא קריבו יומך לממת קרי ית יהושע ואת עתדו במשבן זמנא ואפקדינה ואזל משה ויהושע ואת עתדו במשבן זמנא: טו ואתגלי יי במשבן בעמודא דעננא וקם עמודא דעננא על תרע משבנא: טז ויאמר יי למשה הא את שכבי עם אבתיך ויקום עמא דרין וישעי בטר טעות עממי ארעא דהוא עליל לתמן ביניהון וישבקינד דחלתי וישנון ית קימי דגורית

בצוה הריב

חמישי פ

ששי מ

שמה בקרבנו וצבתי והפד את בריתי אשר
ברתי אתו : יז וחקה אפי בו ביום ההוא
ועזבתים

הנזירות עמהן : יז ויתקוף רוגזי בהן
ביום ההוא וארחיקניון ואסלק שכינתי
מנהן

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

ואנת מפליג יתיה להון : ה ומיקרא ב"י שכינמיה מיבברא קדמך ומיקריה יהי בפענך לא ישכינך ולא
ירמזך לא תדחל ולא תתירא : ט וכמב משה ית אורימא תדא ומסרה לבתניא בני לוי דנטליו ית ארון
קיימא ב"י ולכל חגימי ישראל : י ופקיד משה ומהון למינור בסוף שבע שניו באשניו שמת דשמיטמא בתנא
דמטליא : יא במתי כל ישראל לאתחמא קדם : יי אלהכון באתרא דיתרעי תיקרון ית אורימא תדא קבל כל
ישראל במשמעיהון : יב פנישו ית עמא גיבניא למינר ונשיא למשמע אילפנא וטפליא לקבולי עלידהון
אנרא דמיתיו ומהון וגיבניא דמקריבון דחמיו אוקר אורימא ויבטלוו קלהון מן קדם מימרא ד"י אלהכון ויטרון
למעבר ית כל פגמי אורימא תדא : יג וקנהו דלא ידעו ישמעיו וילפיו למדחל מן קדם : יד אלהכון כל עמא
דאחיו קיימין על ארעא דאחיו עברין ית ירדנא מן למיתרה : יד תלת צדקייא אתחמבת קריבתא במיתיהון
מטול דלא מטר ליומי אבהתהון וכל חד חד מני פרגסא ביימי יעקב אבוןו ונור מלכא ומשה נביא דהבין דהיב
ואמר : למשה הא קריבו יבך למבית קרו ית יהושע ומהעמדו במשכן ומנא ואפקדיניה וצול משרה ויהושע
וארעקדי במשכן ומנא : טו ואחילי אימר שכינתי ב"י במשכנא בעמקא דענגא וקם עמקא דענגא על
הרע משכנא ומשה ויהושע קמוו מן לבר : טז ואמר
למשרה היא אנת שכיב בעפרא עם אבהתך וגשמתך
תהו גניא פניו טו עלקמא עם אבהתך ויקימוו בשיעי
עמא דרין וקיעין פטר טענות עממיא דהינו עלליו מןו בניהון וישבחו דמלמי וישניו ית קיימי די גזרית עמהון :
יז ויתקוף רוגזי בהון ביום ההוא ואסלק שכינתי מנהון וארחיקניון ואסלק שכינתי מנהון

ירושלמי

וישקרו ויפסו ית קיימי די קיימית עמהון :

עמא דרין וקיעין פטר טענות עממיא דהינו עלליו מןו בניהון וישבחו דמלמי וישניו ית קיימי די גזרית עמהון :
יז ויתקוף רוגזי בהון ביום ההוא ואסלק שכינתי מנהון וארחיקניון ואסלק שכינתי מנהון

יעקו

רשי

(ט) ויכתוב משרה וירגרה . כסגמרה כלה גתנה לבני שבטו : (י) מקץ שבע שנים . בשנה ראשונה של שמיטה השמינית
ולמה קרי' אותה שנת השמיטה שעדין שביעית נהגת בה קציר של שביעית (הונח) למונחי שביעית : (יא) תקרא את ההוררה
הזאת . כמלך הוי קורא עתלת חלה בדברים כדליתא בתפסת (סוטה כ"א) על כיתה שלעז שאו עושין סעודה : (יב) האנשים
ללמוד : והנשים . לשנות : והטף . למה כל (חגיגה ג) לתת שכר למטיאיהם : (יד) ואצונו . ואורונו (כ) : (יז) נכר
הארץ . גויי הארץ (ג) : (יז) והסדרתי פני

באר רחובות דקדוקי רשי

(כ) משום דאין למרמי מענין לוי ענש דלא חזינו מנוה המקום כ"ה כאותו פנס שום דכר ליהושע אלא ודאי הוא ענין ורין
ואצונו (אין וייל איהם פרישן אדר שטערקין) : (ג) רצה לומר מדכתיב נכר הכ"ף כפת ולא כחזן על כרחק מלת נכר
הוא דכוק למלת הארץ וכלא כתיב נכר של הארץ חמס

מכלל יופי

אשר : (א) (כמועד שנת השמיטה) . בזמן :
במוולאנשא אותם הארץ נעלם ארץ . אושכאל נכר
כאילו אמר וזכה אחרי אלהים נכר שהם אלהי הארץ . והכין
בעיני שחור אל יעם הזה והטיב וקם העם הזה וזכה אחרי אלהי
נכר הארץ אשר הוא כל שמה אשר בקרבנו :
(יז) (ביום ההוא) . פי' בעת כוי אמר יום על העת :
(*) (*) (*) מן 43 ורשן

וְעִבְדִּים וְהַסְתַּרְתִּי פָנַי מִהֶם וְהָיָה לְאֹכֶל
 וּמִצָּאָהוּ רַעוּת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא
 הֲלֹא עַל כִּי־אֵין אֱלֹהֵי בְקַרְבִּי מִצְאוֹנֵי הַרְעוּת
 הָאֵלֶּה : יח וְאֲנִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פְּנֵי בְּיוֹם
 הַהוּא עַל כָּל־הַרְעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה
 אֶל־אֱלֹהִים אַחֵרִים : יט וְעַתָּה כְּתָבוּ לְכֶם
 אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 שִׁירָה בַּיּוֹם לְדַמְעַן תְּהִי־לִי הַשִּׁירָה
 הַזֹּאת לְעַד בְּבֹנֵי יִשְׂרָאֵל : כ כִּי־אֲבִיאֲנוּ
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבוֹתָיו זִבְת
 הַלֵּב וּדְבַשׁ וְאֶבֶל וְשִׁבְעַ וְדָשֵׁן וּפְנֵה אֶל־
 אֱלֹהִים אַחֵרִים וְעַבְדוּם וּנְאֻצוּנִי וְהִפֵּר אֶת־
 בְּרִיתִי : כא וְהָיָה כִּי־תִמְצָאֵן אֶתֹּר רַעוּת
 רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו
 לְעַד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי וְרָעוּ כִּי יִדְעֵתִי אֶת־
 יַצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עָשָׂה הַיּוֹם בְּטַרְס אֲבִיאֲנוּ
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי : כב וַיִּכְתַּב
 מֹשֶׁה אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם הַהוּא וַיְלַמְדָהּ
 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : כג וַיֹּצֵא אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־
 נוּן וַיֹּאמֶר חֹזֵק וְאִמָּץ כִּי אַתָּה תָבִיא אֶת־
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם
 וְאֲנִי אֶהְיֶה עִמָּךְ : כד וַיְהִי כִכְלֹת מֹשֶׁה
 לְכַתֵּב אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל־סֵפֶר
 שְׁבִיעֵי עַד חֲמִס : כה וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת־הַלְוִיִּם
 וַיֵּשֶׂא אֶרְוֹן בְּרִית־יְהוָה לֵאמֹר : כו לָקַח
 אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וּשְׂמַתֶּם אֹתוֹ מִצַּד
 אֶרְוֹן בְּרִית־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה־שֵׁם בְּךָ
 לְעַד

מצוה ג' ב'ג

ש ש' שביעי

י ה

י

שביעי

מְנַהֵן וַיְהוֹן לְמִיבֵל וַיַּעֲרֵץ וַיַּחֲזֹן בִּישָׁן
 סְנִיאָן וְעָקֵן וַיִּמַּר בְּיוֹמָא הַהוּא הֲלֹא מִדְּלִית
 שְׂכִינַת־אֱלֹהֵי בִינִי אַרְעוֹנִי בִישָׁא הָאָרֶץ :
 יח וַאֲנִי סִלְקָא אֶסְלַק שְׂכִינַתִּי מִנְהוֹן
 בְּיוֹמָא הַהוּא עַל־כָּל־בִּישָׁא דְעָבְדוּ אֲרִי
 אֶתְפָּנִיאָו בְּהַר־טַעוּת עִמְמִיא : יט וּלְעַן
 כְּתוּבוּ וּלְכוּן יַת־תּוֹשְׁבַחְתָּא וְהָדָא וְאַלְפָּה
 יַת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שׁוּיָה בְּפּוֹמָהוֹן בְּדִיל דְתִהִי־
 קְדָמִי תּוֹשְׁבַחְתָּא הָדָא לְסְהִיד בְּכִנֵּי יִשְׂרָאֵל :
 כ אֲרִי אֶעֱלִינוּן לְאַרְעָא דְקִנְיִית לְאַבְהַתְהוֹן
 עֲבָדָא הַלֵּב וּדְבַשׁ וַיִּכְלוּן וַיִּשְׁבְּעוּן וַיַּתְפַּקְוּ
 וַתַּפְנוּן בְּהַר־טַעוּת עִמְמִיא וַיִּפְלְחוּן לְהוֹן
 וַיַּרְוּוּן קְדָמִי וַיִּשְׁנוּן יַת־קִנְיִמִי : כא וַיְהִי
 אֲרִי־יַעֲרֵץ וַיַּחֲזֹן בִּישָׁן סְנִיאָן וַיַּעֲקֹן וַתְּחִיב
 תּוֹשְׁבַחְתָּא הָדָא קְדָמוּהִי לְסְהִיד אֲרִי לֵא
 תְחַנְשִׁי מְפּוּס בְּנִיהוֹן אֲרִי גְלִי־קְדָמִי יַצְרִיהוֹן
 דְאִינוּן עֲבָדִין יוֹמָא־דִּין עַד־לֵא אֶעֱלִינוּן
 לְאַרְעָא דְקִנְיִמִית : כב וְכַתֵּב מֹשֶׁה יַת־
 תּוֹשְׁבַחְתָּא הָדָא בְּיוֹמָא הַהוּא וְאַלְפָּה לְבִנֵי
 יִשְׂרָאֵל : כג וּפְקִיד יַת־יְהוֹשֻׁעַ בְּרִדְוֹן
 וַאֲמַר תְּקִיף וְאֵלִים אֲרִי אֶת תְּעִיל יַת־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא דְקִנְיִמִית לְהוֹן וּמִימְדֵי יְהִי
 בְּסַעֲדָךְ : כד וַיְהִי כִּד שִׁיצִי מִשְׁרָה
 לְמַכְתַּב יַת־פְּתָנְמִי אֹרְוִתָא־הָדָא עַל־סֵפֶרָא
 עַד דְשָׁלִימוּ : כה וּפְקִיד מֹשֶׁה יַת־לִינוּאֵי
 גְשָׁלִי אֶרְוֹן קִנְיָא־דְנִי לְמִימַר : כו סוּבוּ
 יַת־סֵפֶרָא דְאֹרְוִתָא הַדִּין וַתִּשְׁוֹן יִרְחִיָה
 מִסְטַר אֶרְוֹן קִנְיָא־דְנִי אֶלְתַּמֵּן וַיְהִי־תַמֵּן

לעד: כו כי אנכי ידעתי את-מרוך ואת-
 גרפה הקשה הן בעודני מי עמכם היום
 ממרים היתם עם-יהוה ואף כיראתי מותי:
 כח הקדניו אלי את-כל-זקני שבטיכם
 ושטריכם

כך לסדוד: כו ארי אנא ידענא ורת-
 סרבנוך וית-קדלך קשיא הא עד-דאנא
 קים עכיון יומא דין מסרבין הויתון קדם-
 ונאף גרי-בתר דאמות: כח אכנישו מפשר
 לות

יונהן בן עזיאל

ירושלמי

ונקחו וימרוו בעדנא שהיא בשביעה מטול דלית שביעה אלהי שריא במצעי ארעיני כושמא האלין: יח ואנא מטלקא
 אפלק שביעתי מנהון בעדנא שהיא עד דתמסקרון ומקליון פורענית חוביהון על כל בישמא דעברו ארום אתפניו
 כתר טענות עקמא: יט וברון כתיבו לכין רת תישבחתא הדא ואלפא רת בני ישראל שוניה בפומיהון בדיל
 רמיחי תישבחתא הדא קדמו לטהוד בני ישראל: כ ארום אישלינו לארעא דמימית לאכתתהון עבדא
 תלב ודבש וינקרו וישבעו ויתגו ויתפנו לטענות עקמא ויפלהיני ויקינו קדמו וישניו ית קימי: כא ויהי
 ארום יערצו יתהון בישו פאשו ונקו ומסקיד תישבחתא הדא קדמהון לסתרו ארום גלי קדמי דלא תתנשי ספורם
 בנייהון ארום גלי קדמי ית יקרוהו בישא דהניו עבדו יקנא עד לא אשליכו לארעא דמימית: כב וכתב
 משה רת תישבחתא הדא ואלפא רת בני ישראל: כג ופקיד ית הושע בר נון ואמר איתנקה ואתחיל
 ארום אנת תעיל ית בני ישראל לארעא דמימית להון
 ומימרי יהי בפערך: כד ומהו במסק משה
 למכתוב רת פתומי אובימא הדא על גולא עד די
 אשלימונו: כה ופקיד משה ית ליואי גטלי
 ארוו קיימא דין למיטר: כו סבו ית סקרא דאבינוקא תדא ותשונן יתיה בקרפא סו עטר ופניא דארוו קיימא
 בון אלהיו ויהי פקון בכון לסהוד: כז ארום גלי קדמי
 ית סורקנתהון ונת קבלכון קשיא הא עד ומודאנא בחיים
 מימיו יקמא דין מסרבין הויתון קדם: ונאף כל דבו בתר
 דאמות: כח קנישא לותי ית כל סמיטי שבטיכו ופרכיכו ונאמליל במישתתהון ית כל פתומיא האלין ונאסדי

ירושלמי
 ונתן בני דאשלים משה למכתוב ית מללי שבת אובימא
 הדא עד ומו דתסלר:
 ירושלמי
 על אמת פקח ופקח בתר דאמות:
 ירושלמי
 באר רחובות דקדוקי רשיי

רשיי

פני: כמו פלוגי האיה כדלתם: (יש) את השירה הזאת. (דברים לב) האינו השמים עד וכפר אדמתו עמו: (ב) ונאצוני.
 והכניסוני וכולל נילוח לשון כעס: (כא) וענתה השירה דווארת רשניו לעד. שהתירתי כוכבוכה על כל המושלות אותי:
 מי לא רישכת מפי זרעו. היינו הכטזה לישראל שחין תורה משתכחית מורעם למרו: (כג) ויצו את יהושע בן נון. יוסם
 למועלה כלמי שכינה כמו שמוסרם אל אהרן כשבעת להם: (כו) לקוח. כמו זכר טעור הלון: מצד ארון ברית ה'.
 כחלקו בו חכמי ישראל ככחא בתרא יש מהם חומרים דף היה כולט מן הארון ומתוך וסם היה מוכח וי"א טעור הלוחות היה מוכח בתוך הארון
 (כח) הקהילו אלי. ולא תקעו אותי היום בחיבורות להקדילת הקהל לפי שאמר (במדבר ז) עשה לך ולא השליע יהושע
 פליהם

באר רחובות דקדוקי רשיי

על זה קשה וכי הארץ בעלתה עובדה עכ"ם לכן קאמר רש"י גויי הארץ ורצה לומר עלת נכר תתחלק כעלת גויי וכאלו כתיב אלפי
 גויי הארץ (נאשטן שיש פעלקר סין דיש צרד).

מכלל יופי

(כ) (דלשו) פועל עבר לגורת פגל: (כו) ארת
 סורק) בסגול המס: (ואת ערפך) תקשה. כה
 על דרך ישיה"כ כאלה גובלת עליה וערפך הוא

דברים לא לב וילך האזינו

וְשִׁירֵיכֶם וְאֲדָבָרָה בְּאָזְנֵיהֶם אֶת הַדְּבָרִים
הַזֶּה וְאָעִידוּךָ לָם אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-
הָאָרֶץ : כִּי יִדְעֵתִי אַחֲרַי מוֹתֵתִי כִי-
הִשְׁתַּחֲתוּן וְסִרְתָּם מִן-הַדָּרָךְ אֲשֶׁר
צִוִּיתִי אֹתְכֶם וּקְרָאתִי אֹתְכֶם הַרְעָה בְּאַחֲרֵית
הַיָּמִים כִּי-תַעֲשׂוּ אֶת-הַרְעָה בְּעֵינֵי יְהוָה
לְהַכְעִיסוּ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם : ל וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה
בְּאָזְנֵי כָל-קְהַל יִשְׂרָאֵל אֶת-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה
הַזֹּאת עַד תָּמָס :

ומפטרין דרשן ה' בישעיהו בסומן ג"ח : ע' ארנ"ה
סומן :

אונקלוס

לְתִי יתְּבַלֶּסְבִי שבטיכון וסרביכון ואמליל
קדמיהון ית־פתנמא האלין ואסקהד בהון
ית־שמאי וית־ארעא : כט ארי ידענא
במר דאמות ארי־הבלא תחבלון ותסטון
מן־אורמא דפקידית יתכון ותגרע יתכון
בישתא בסוף יומיא ארי־תצדון ית־דביש
קדם יי לארנא קדמויה בעובדי ידיכון :
ל ומליל משה קדם כל־קהלא דישראל
ית־פתנמי תושבתמא קדא עד דשלימו :

פ פ פ

א אציתו שמיה ואמליל ותשמע

ארעא מימרי פומי :

ב יבסם כמטרא אולפני ותקבל בטלא

מימרי ברוח־מטרא דגשבין־על־די־תארה
וכרסיסי

רשיי

פ פ פ

לב א האזינו השמים ואדברה ותשמע

הארץ אמרו־פי :

ב יערף כמטר לקחי חגל אמרתי

כשעירם

עליהם ואף בחייו נגמור קודם יום מותו (ס"א כיום מותו) לקיים מה שאמר (קהל'ה) אין שלטון כיום המות : ואעידה בם את השמים
ואת הארץ : ואת כבוד העיד למעלה (דברים ל') העידותי ככם היום וגו' אתם לישראל חמר אבל לשמים ולארץ לא חמר ועכ"ל
לומר האזינו השמים וגו' : (כט) אחרי מותי כי השחת השחיתון . והרי כל ימות יהושע לא השחיתו שאלמר (הושע ב')
ויעבדו העם אתה כל ימי יהושע מלאן ש'למידו של חדם תביב עליו כ'מכל זמן שיהושע חיה נראה למטה כאילו הוא חי :
חסלה פרשת וירך

(א) האזינו השמים . שאני מתרה ככם כישראל ותהיו עדים כדבר שכן אמרתי להם שאתם תהיו עדים וכוונת שמע הארץ .
ולמה העיד ככם שמים וארץ חמר חסר חני כ"ו לחמר חני עת אם יחמרו ישראל לא קבלנו עלינו הכרית מי בל ומכח"ס
לפיך העיד ככם שמים וארץ עדים שהן קיימים לעולם ועוד שאם יזכו ויבואו העדים ויתנו שכרם כגון תתן פריה והארץ תתן יבולה והשמים
יתנו טלם ולא יתחייבו תהיה כהסיד העדים תחלה (דברים י"א) ועל דעת המזים ולא יהיה חסר והאדמה לא תתן את יבולה ולא"כ
ואכדת מהרה על ידי האומות : (ב) יערף כמטר לקחי . וזהו כי העדות שיעידו שאני חומר כפיכס תורה שנתתי לישראל שהיא
חיים לעולם (ספרי) כמטר הזה שהוא חיים לעולם כאשר יערפו השמים טל ומטר : יערף . לשון יטיף וכן (ההלים פ') יערפו טל
יערפו טל (ח) : תולכטל . (ספרי) שהכל שמחים בו לכי זהו מטר ישבו עמכם לבריות (ס"א ישע"ס כו) כניק הולכי דרכים
ומי שהיה ברוחולאין : כשעירום . לשון רוח סעירה כתרומתו כי וחי מטי"ח עה פרופות כללו מחוקקן את העמנים ויגדלן אותם
אף דברי תורה ויגדלן את לומדיהן : וכרביבים . טיפי מטר וכראה ליעל שם שורה כמק נקרא ריבס כמנהג דלת חמר (בראשית כ"א)
רובה קשת (כ) : דשא . ארבעין עטיפת הארץ מוסס בירק (ג) : עשב . קלח אחד קרוי עשב וכל מין ומין לעמנו קרוי
עשב

באר רחובות דקרוקי רשיי

(א) משום דזרע ארץ על הרום ומשע על גר שחורו הנאר כמו כי עם קשה עורף הוא דלא יתכן כאן הולך לפרש שהוא לשון נטייה
(כ"א) טריפין :
(ב) משום דזרע ארץ שער על ענין שער עינים דלא יתכן כאן הולך לפרש דזה הוא ענין רוח סעירה ותתחלק השין
שנאלית . כסמ"ך :